

Lena Larsson
Inköp och upphandling
Tfn: 063-14 77 28
E-post: lena.larsson@regionjh.se

Regionens revisorer

Svar på revisorernas granskning av upphandling och avtalstrohet

Revisionskontoret har genomfört en granskning avseende upphandling och avtalstrohet. Granskningens syfte har varit att svara på om Regionstyrelsen och nämndernas interna kontroll i samband med upphandling är tillräcklig samt om regionens inköps- och upphandlingsverksamhet är organiserad på ett ändamålsenligt sätt och följer lämpliga lagar. Sammantaget gör revisorerna bedömningen att det finns brister gällande efterlevnaden av lagar och interna styrdokument och att det är viktigt att säkerställa att synen på inköp- och upphandlingsfrågor inom regionen stärks och att detta bör ske genom att inköp och upphandlingsfrågor lyfts som en strategisk fråga och att Inköp- och upphandlings- och ekonomers roller/mandat gentemot verksamheten stärks både i samband med upphandling och vid kontroller/uppföljning av inköp. Senast den 29 januari 2021 ska ett svar lämnas av vilka åtgärder som vidtagits eller avser att vidgas med anledning av det som framkommit i rapporten.

Revisorerna rekommenderar regionstyrelsen, hälso- och sjukvårdsnämnden och regionala utvecklingsnämnden att:

- *Säkerställa att samtliga rutiner och riktlinjer är aktuella och att de fastställs antingen politiskt eller på tjänstemannanivå*
- *Förtydliga roller och ansvar, en förutsättning är att styrande dokument fastställs enligt ovan. Det är även viktigt att skapa rutiner för att säkerställa att det finns förutsättningar i regionen för att kunna efterleva detta.*
- *Säkerställa att det finns aktuella avtal inom samtliga områden där det kan anses vara rimligt.*
- *Se över den uppföljning som görs av avtals-/leverantörstrohet och även inköpsorganisationen med inriktning mot att begränsa antalet medarbetare som har rätt att genomföra inköp och beställningar.*
- *Säkerställa att rutiner och kontroller upprättas för att kontrollera att upphandlade avtal efterlevs.*
- *Säkerställa att rutiner avseende direktupphandling följs.*
- *Säkerställa att upphandlingar dokumenteras och diarieförs samt att anmälan av delegationsbeslut sker enligt gällande delegationsordningar.*

- *Säkerställa att förekomsten av jäv, mutor och korruption ständig är en aktuell fråga och att det bör ingå som en del i riskanalysen vid framtagandet av den årliga internkontrollplanen.*

Svar på granskning

Regionstyrelsen ser positivt på den granskning som genomförts och instämmer i att Region Jämtland Härjedalens syn på att inköps- och upphandlingsfrågor kan stärkas och den interna kontrollen och uppföljning av inköp kan utvecklas.

Inköp och upphandlingsenheten har upprättat ett antal dokument för att stödja verksamheterna i samband med inköp och upphandling. Dokumenten behöver uppdateras och fastställas för att säkerställa att rätt information når verksamheterna. Detta sker under våren 2021. Det finns även planer på att upprätta digitalt utbildningsmaterial där användaren lär sig hur det går till i en upphandling.

Direktupphandling är en upphandlingsform där det inte finns några formkrav på hur upphandlingen ska genomföras. Det gör direktupphandling till en enkel process utan krav på annonsering eller anbud i ett visst format. Regionen har riktlinjer för direktupphandling. Riktlinjerna skapades 2016 och har stort behov av att uppdateras. Detta planeras i samband med att övriga dokument ses över under våren 2021. Dokumentet kan behöva uppdateras oftare då direktupphandlingsgränsen förändras och när regionens delegationsbestämmelser ändras. Dokumentet fastställs av regionstyrelsen. Dokumentet ska kommuniceras ut till regionernas chefer.

Regionstyrelsen håller med om att roller och ansvar behöver förtydligas och att styrande dokument behöver fastställas. Som bilaga till regionstyrelsens delegationsbestämmelser finns dokumentet "Regiongemensamma upphandlingar av varor och tjänster". Dokumentet behöver ses över och en tydlig ansvarsfördelning upprättas. Frågan om vem som kan lämna uppdrag till Inköp och upphandling för dessa upphandlingar bör lyftas och beslutas i regionledningen. För upphandlingar som berör hela eller stora delar av regionens verksamheter är det viktigt att det sker samordnat och på en övergripande nivå för att på så sätt effektivisera arbetet och minska kostnaderna.

Enheten Inköp och upphandling har under lång tid varit underbemannade vilket har inneburit att flera upphandlingar inte kunnat genomföras. Inköp och upphandling har från 2021 fått utökad budget för att öka inköpsstyrningen i regionen. Under förutsättning att enheten kan anställa personal med rätt kompetens för de nya tjänsterna kommer enheten att kunna arbeta mer strategiskt med upphandling och skapa långsiktiga upphandlingsplaner där hela regionens behov inkluderas. Det är viktigt att synen på inköp förändras i organisationen och att verksamheterna har framförhållning och planerar för sina större inköp årligen. För att effektivisera upphandlingsarbetet, inrättar Inköp och upphandling ett Dynamiskt inköpssystem, DIS som är en relativt ny upphandlingsform. Idag finns ett inköpssystem upprättat för regional utveckling och projekt som finansieras genom extern finansiering. Detta kommer att innebära att upphandlingsprocessen kan

kortas ned och en ökad konkurrens uppnås i de upphandlingar som lämpar sig för upphandlingsformen.

I dag har regionen inte några färdigt utvecklade verktyg för att genomföra avtalsuppföljning. Leverantörsuppföljning kan genomföras via verktyget Prodriver men på ett övergripande sätt. När regionens verktyg för e-handel, Marknadsplatsen, är infört går det att ta fram statistik på avtalsnivå vilket innebär att avtalsuppföljning kan genomföras på ett helt annat sätt än idag. För att kunna genomföra detta krävs ett arbete med att lägga in stora delar av regionens leverantörer och avtal i verktyget. Ett sådant arbete är påbörjat men är tidskrävande. Rekrytering av en ytterligare administratör i e-handelsfunktionen pågår. Ett samarbete mellan Inköp och upphandling och regionens ekonomer planeras också för att bland annat förbättra leverantörsuppföljning på enhetsnivå.

För att kunna kontrollera att upphandlade avtal efterlevs behövs utvecklade verktyg. Genom att arbeta med att lägga in leverantörer och avtal i Marknadsplatsen kommer det på sikt gå ta ut statistik på vad som köps på registrerade avtal och även vad som köps utanför avtal. Statistiken kan visa på behov som inte tidigare varit kända och kan då beslutas att införlivas i kommande upphandlingar.

Gränsen för att genomföra en direktupphandling var 2020 615 312 sek. Inköp och upphandling har sett problemet med att en enskild verksamhet lämnat uppdrag om att genomföra en direktupphandling. Därefter har flera verksamheter använt sig av avtalet och då har det som från början var en direktupphandling visat sig omfatta så stor volym att upphandlingen skulle ha annonserats enligt upphandlingsreglerna. För att förhindra att konkurrensen sätts ut spel och att en enskild leverantör gynnas ska alla avtal som genomförts som en direktupphandling kompletteras med en paragraf som säger att avtalet upphör om kostnaden för varan eller tjänsten överskrider gränsen för direktupphandling. Den verksamhet som inkommit med uppdraget har ansvar för att bevaka att regionen inte överskrider beloppet.

I samband med revisionen är det konstaterat att det finns brister i diarieföring och dokumentation samt i anmälan av delegationsbeslut i samband med upphandling. Det finns idag redan rutiner både för vilken dokumentation som krävs i samband med direktupphandling och för övriga upphandlingar. Det finns även rutiner för hur anmälan av delegationsbeslut för upphandlingar ska ske vilket har kommunicerats med Samordningskansliet. Inköp och upphandling lyfter ständigt frågan på enhetens gemensamma möten. pågår ett arbete med bland annat utbildningsinsatser för att förtydliga rutiner. Det pågår även ett arbete i regionen med bland annat utbildningsinsatser för regionens verksamheter för att förtydliga rutinerna för anmälan av delegationsbeslut. Det händer ofta att enheten får inskickade upphandlingsuppdrag som sedan inte leder till en upphandling av olika anledningar, det saknades budget, inköpet är redan genomfört av enheten själva etcetera Detta kan ske då den ansvariga upphandlaren redan har tagit ut ett diarienummer för att påbörja upphandlingen. Hur Inköp och upphandling ska hantera de ärenden där det finns

ett diarienummer men som inte genererar någon upphandling kommer att kommuniceras med Samordningskansliet för att säkerställa att hanteringen sker på enhetligt sätt. Det som genomförs av verksamheterna själva utan medverkande av Inköp och upphandling har inte enheten någon kontroll över.

Det finns rutiner och informationsmaterial för att hantera mutor och jäv. Inköp och upphandling lyfter frågan om detta på APT och informerar även vid behov vid uppstart av upphandling. En jävsituation kan göra att hela upphandlingsprocessen behöver göras om. Det pågår ett arbete utvecklingsarbete gällande riskanalys och internkontroll där kontroller kommer att bli mer strukturerade.

Offentlig upphandling är ett viktigt verktyg för en god affär och en del i den strategiska styrningen. Regionen upphandlar årligen varor och tjänster för betydande belopp. Strategisk användning av upphandling är en förutsättning för att regionen ska kunna nå sina verksamhetsmål och göra goda affärer. För en lyckad upphandlingsprocess behövs en kvalificerad beställarorganisation och professionella upphandlare som arbetar i nära dialog med beställaren och också med marknaden. En dialog ger fler möjliga lösningar på regionens behov.

Tidigare fanns det ett särskilt ekonomiutskott under regionstyrelsen som bland annat arbetade med fördjupning av relevanta frågor inom upphandlingsområdet. Upphandling var ett riktat prioriteringsområde för utskottet. När utskottet togs bort var tanken att regionstyrelsen eller styrelsens presidium skulle hantera denna fördjupning istället men så har det inte riktigt blivit. Glappet mellan strategiska beslutsfattare och ansvariga för upphandlingsarbetet behöver minska och en del i detta är att inköp och upphandlingsfrågor lyfts som en strategisk politisk fråga och organiseras därefter. Det bör ses över i kommande översyn av den politiska organisationen inför nästa mandatperiod.

REGIONSTYRELSEN

Eva Hellstrand (C)
Regionstyrelsens ordförande

Hans Svensson
Regiondirektör